

Univerzita Karlova v Praze
Přírodovědecká fakulta
katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Doktorský studijní program: Sociální geografie a regionální rozvoj
Autoreferát dizertační práce

PROSTOROVÉ ASPEKTY KAŽDODENNÍHO ŽIVOTA

Lucie Pospíšilová

Vedoucí práce: Doc. RNDr. Martin Ouředníček, Ph.D.

Praha 2012

ABSTRAKT

Studium každodenního života získává v dnešní diferencované společnosti nový rozměr. Za posledních několik desítek let došlo k významným proměnám časových a prostorových vztahů, které dnes nabývají mnoha různých podob, z nichž některé jsou relativně novými fenomény (např. virtuální vztahy). Společnost se diferencuje také sociálně a kulturně. Na jednom místě se dnes střetávají každodenní životy lidí s různými postoji a hodnotami, zvyky a způsoby chování, lidí odlišných životních stylů. Tyto skutečnosti ukazují na důležitost výzkumu každodenního života, který je rutinní a samozřejmý pro člověka nebo skupinu lidí v daném prostoru a čase, ale jinak je proměnlivým a diferencovaným jevem. Zároveň vyvstávají v kontextu soudobých proměn společnosti nové otázky, které vybízejí k revizi definic každodenního života a k hledání nových metod výzkumu.

Tato dizertační práce se snaží nalézt pozici geografie ve výzkumu každodenního života a přispět tak k formování geografické subdisciplíny, která zatím není plně rozvinuta. Reaguje na přístupy ovlivněné geografii času, které mají tendenci redukovat každodenní život lidí na cestu časoprostorem a vytvářet modely lidského chování a snaží se je „oživit“ pomocí konceptů, které reflektují subjektivní vnímání a prožívání jednotlivců a atmosféru míst. Každodenní život lidí zasazuje do kontextu současného rozvoje dopravy, informačních a komunikačních technologií a diferencované společnosti. V práci je kladen důraz na empirické zkoumání a důležitost mikroúrovně sledování.

Dizertační práce je tvořena dvěma částmi. První část práce představuje teoreticko-metodologický vstup do problematiky každodenního života a jeho prostorových aspektů. Seznamuje s teoretickými směry v geografii, které odlišnými způsoby nahlíží na vztah člověka a prostoru a dohromady poskytují rámec pro studium každodenního života a jeho podmíněností v subjektivní i objektivní rovině. Dizertační práce dále vymezuje pozici geografie ve výzkumu každodenního života a představuje jeho prostorové aspekty. První část je zakončena diskuzí metodických přístupů v dané problematice. Druhou část práce tvoří soubor čtyř publikací, které se věnují různým aspektům každodenního života a lokalit. První z nich je teoreticko-metodologickým příspěvkem ke konceptu rytmu místa. Zbýlé tři publikace jsou empirickými studii centra města, suburbíí a periferních lokalit.

Klíčová slova: každodenní život – rytmus – prostorové aspekty – geografie času – fenomenologie – percepce – reprezentace

ÚVOD

Za posledních několik desítek let došlo v západní společnosti k významným proměnám v časových a prostorových (resp. v časoprostorových) vztazích, jejichž projevy v každodenních životech lidí jsou mnohdy rozporuplné. Na jedné straně dochází ke snižování relativní vzdálenosti mezi lidmi i místy (Harvey 1989; Giddens 1990; Bauman 1999) a možnosti komunikovat s lidmi z různých konců světa nebo nakupovat bez nutnosti fyzického přesunu. Také přemístění z jednoho do druhého místa může díky rychlejším dopravním prostředkům trvat kratší dobu. Na druhou stranu mají však lidé pocit, že času je málo (Florida 2002) a ten který ušetřili díky rozvoji v dopravě a IKT (informační a komunikační technologie), tráví v dopravních zácpách, při přesčasech v práci, telefonováním, na internetu či nějakou jinou aktivitou vybranou z nepřeberného množství možností. V každodenním životě jsou často slyšet věty „nemám čas“ nebo „nestíhám“ a Jarvis (2005) dokonce hovoří o stavu „být v jednom kole“ (z anglického *being busy*) jako o novém životním stylu. Vedle fyzického světa se také ten virtuální stal důležitou součástí každodenního života, ve kterém lidé pracují, nakupují, tráví volný čas, vytvářejí komunity a formují virtuální identity. Fyzický svět, vazby mimo virtuální prostor, osobní komunikace či lokální komunity, je však stále podstatný (Valentine, Holloway 2002; Špačková 2011).

Jakým způsobem se však každodenní život člověka proměnil? Aktivity jako spánek, jídlo, práce, péče o domácnost, stejně jako dlouhodobé projekty (vystudovat školu, najít si dobré zaměstnání, vychovat děti atd.) zůstávají pořád stejné a člověk také řeší obdobné každodenní problémy. Co se však proměnilo, je subjektivní vnímání a kontext těchto v čase stabilních aktivit, které se projevují v jejich charakteru i časoprostorovém ukotvení. V současné době dochází k proměně postojů a hodnot sdílených ve společnosti, které se projevují jak v organizaci prostoru a času, tak v chování obyvatel, přičemž obě tyto složky jsou vzájemně provázané. Snížení časoprostorových distancí a zmenšení relativní izolovanosti různých společností však ještě neznamená, že došlo také k překonání kulturních a sociálních vzdáleností (Suša 2010). S rozvojem mobility a větší otevřeností společnosti (a to jak ve smyslu prostupnosti hranic, tak zvyšující se tolerantnosti vůči dříve společensky neuznávaným skupinám nebo aktivitám) se dnes různé kultury a různé sociální skupiny setkávají v každodenních interakcích. Postoje a hodnoty dané společnosti jsou tedy neustále konfrontovány s těmi, které jsou uznávány ve společnostech jiných, a sama společnost není diferencována pouze kulturně, ale rozrůžňují se i životní styly obyvatel.

Subjektivní pohled na svět je vedle vlastností na straně jednotlivce formován každodenními interakcemi ve společnosti, ve které žije. V dnešní kulturně a lifestylově diferencované společnosti proto neexistuje pouze mnoho různých objektivních podob každodenního života, ale také mnoho forem jeho subjektivního prožívání. Subjektivní stránka každodenního života se obvykle liší od té objektivně pozorovatelné, o čemž

svědčí například několika studiemi dokázaný fakt, že lidé ve skutečnosti nemají méně času, ale pouze jej vnímají odlišně než dříve (Jarvis 2005).

Všechny tyto skutečnosti ukazují na důležitost a opodstatněnost výzkumu každodenního života, který je rutinní a samozřejmý pro člověka nebo skupinu lidí v daném prostoru a čase, ale jinak je proměnlivým a diferencovaným jevem. Zároveň vyvstávají v kontextu soudobých proměn společnosti nové otázky, které vybízejí k revizi definic každodenního života a k hledání nových metod výzkumu. A kde je při mizení prostorových bariér v každodenním životě místo pro výzkum sociálního geografa? Člověk postupně překonává některé přírodní a časoprostorové bariéry, ale prostor z každodenního života nezmizel. Jeho role se pouze proměňuje. Lidé jsou dnes schopni pohybovat se na větší vzdálenosti a dochází ke změnám v prostorovém chování i v systému osídlení. Prostorová omezení vymizela z každodenních životů pouze části obyvatel, a u některých lidí se naopak právě z důvodu větší mobility ve společnosti význam prostorových bariér zvýšil (periferní oblasti, staří lidé, lidé s pohybovými omezeními). S virtuálním prostorem se také objevily bariéry nové. Vedle kulturní a lifestylové diference v populaci dochází také k proměnám a rozrůžňování prostoru, vznikají místa, kde se v jeden okamžik střetávají životy mnoha lidí pocházejících z celého světa a zároveň místa, která jsou kulturně nebo lifestylově specifická.

Také tradičně užívané metody v geografii ustupují novým technologiím, data o prostorovém pohybu jsou sbírána pomocí mobilních telefonů a GPS, každodenní život lidí je modelován v 3D a 4D modelech. V teoretické rovině pak vznikají koncepty jako „prostor toků“ nebo „třetí prostor“, které je těžké si představit, natož je pak empiricky zkoumat.

Tato dizertační práce se snaží nalézt pozici geografie ve výzkumu každodenního života a přispět tak k formování geografické subdisciplíny, která zatím není plně rozvinuta. Reaguje na přístupy ovlivněné geografii času, které mají tendenci redukovat každodenní život lidí na cestu časoprostorem a vytvářet modely lidského chování a snaží se je „oživit“ pomocí konceptů, které reflektují subjektivní vnímání a prožívání jednotlivců a atmosféru míst. Každodenní život lidí zasazuje do kontextu současného rozvoje dopravy, informačních a komunikačních technologií a diferencované společnosti. V práci je kladen důraz na empirické zkoumání a důležitost mikroúrovně sledování.

PŘEDSTAVENÍ CÍLŮ A STRUKTURY PRÁCE

Dizertační práce má několik dílčích cílů, které jsou vzájemně provázané. Prvním z nich je teoreticky diskutovat geografické přístupy, které jsou relevantní pro studium prostorových aspektů každodenního života. Tímto způsobem práce propojuje geografii

času, teorii strukturace, humanistickou a postmoderní geografii, přičemž geografie času tvoří základ, který je doplňován pohledy ostatních geografických škol. Geografie času je velmi vlivnou disciplínou, která se postupně vyvíjela (došlo k jejímu propojení s teorií strukturace) a dnes její pokračovatelé diskutují různé aspekty každodenního života (včetně subjektivního vnímání), které však vzhledem k předmětu studia dále nerozvíjejí. Geografie času pojímá člověka jako cestu skrze časoprostor, upozorňuje na základní předpoklady časoprostorové existence člověka jako například na omezenou délku života, na to, že každý pohyb vyžaduje také čas a že každá situace v životě vychází z dřívějších situací (Thrift 1977). Rovněž ukazuje, jak jsou lidské aktivity v časoprostoru omezovány (Hägerstrand 1970). Vidět člověka jako cestu časoprostorem znamená také přemýšlet o lidském pohybu a aktivitách v celoživotní perspektivě, tedy nejen jako o denních nebo týdenních sekvencích aktivit bez vazby na minulost a na budoucnost (rozdíl oproti studiím využití času) (Pred 1977). Sledování časoprostorové organizace každodenního života lidí nemusí probíhat pouze z pozice člověka nebo skupin obyvatel, ale můžeme se zaměřit také na místo, které je křižovatkou denních cest mnoha různých lidí. Každodenní aktivity, které jsou součástí dlouhodobých projektů, reprodukují struktury a jsou jimi zároveň omezovány resp. umožňovány, přičemž aktivity i projekty z dřívější doby, se odráží v těch současných a budoucích

Pokud se na člověka díváme jako na cestu časoprostorem a na místa jako na křižovatky těchto cest, unikají nám při studiu každodenního života dvě zásadní věci, které jsou v práci diskutovány pomocí humanistické geografie: (1) To, jak se člověk rozhoduje, jakým způsobem se pohybuje, může být spojeno s individuálním vztahem ke konkrétním místům a se specifickým vnímáním určitých jevů, které může být dáno individuálními zkušenostmi a prožitky. Část prostorového chování je navíc spojená s nevědomím. (2) Součástí každodenního pohybu není pouze přesun z bodu A do bodu B, ale mnoho úkonů, které běžně nevnímáme (pohyby těla). Místo jako křižovatka denních cest není pak z tohoto pohledu dáno jen existencí lidí a jejich fyzických přesunů, ale jeho nezanedbatelnou součástí jsou i pohyby těla, gesta apod.

Vnímání, poznávání a chápání reality, stejně jako její bezprostřední prožívání není individuální záležitostí. U každého člověka je sice jedinečné, protože souvisí s mnoha faktory na straně jednotlivce (zkušenosti, informovanost apod.), ale porozumění podstatné části reality je kolektivně sdílené. Kolektivně sdílené významy jsou sociálně konstruované lidmi v jejich každodenních praktikách a interakcích (Barrett a kol. 1995). Zájem o to, jak je sociální život konstruován lidskými praktikami vycházejícími z představ, které lidé o realitě mají, a jakým způsobem se formují/konstruují lidské identity prostřednictvím diskursů dané společnosti, je spojován s tzv. kulturním obratem. V dizertační práci je diskutován vliv diskursivních praktik a reprezentace na každodenní život člověka v multikulturní a otevřené společnosti.

Druhým cílem práce je diskutovat pozici geografie ve výzkumu každodenního života a přispět k profilaci dílčí subdisciplíny, která se zabývá prostorovými aspekty

každodenního života v širokém slova smyslu. Práce reaguje na užívané definice každodenního života a snaží se je diskutovat v kontextu rozvoje dnešní společnosti. Upozorňuje na problematičnost používaných metod, důležitost výzkumu na mikroúrovni a vysokou diferenciaci každodenních životů. Zároveň poukazuje na specifické prostorové aspekty (v subjektivní i objektivní rovině), kterým zatím není v geografii věnována dostatečná pozornost (vliv prostoru v životním světě, rytmus místa aj.).

V práci je kladen důraz na empirický výzkum, proto je jejím cílem také diskuze metod, které lze k výzkumu každodenního života použít. Představeny jsou kvalitativní i kvantitativní metody, včetně dostupnosti dat v České republice. Zvláštní pozornost je věnována metodám výzkumu rytmu místa.

Jedním z prostorových aspektů každodenního života je rytmus místa, který zatím nebyl souhrnně představen. Dizertační práce tento koncept teoreticky diskutuje i empiricky ověřuje. Rytmus propojuje každodenní životy lidí s prostorovými atributy a to v subjektivní i objektivní rovině. Nabízí tak nový pohled na fungování (nejen) městských lokalit. Práce odpovídá na otázky, jakým způsobem rytmus místa vzniká a jaký má význam pro lokalitu. Propojením časové dimenze s výzkumem přítomného obyvatelstva představuje především v empirické rovině nový přístup, který může obohatit i další výzkumy lokalit, kterým chybí buď časová dimenze (ve smyslu krátkodobých cyklických proměn – den, týden apod.), nebo které opomíjejí vliv přítomného (faktického) obyvatelstva (např. koncept sociálního prostředí (Puldová, Ouředníček 2006), genius loci/vztah k místům apod.).

Poslední cíl spočívá v hledání omezení v každodenním životě osob a strategií, které vyvíjejí k jejich překonání. Práce nevychází pouze z konceptu omezení, který byl představen T. Hägerstrandem, ale snaží se tento koncept rozvinout v kontextu rozvoje IKT a diskutuje také roli sociální dimenze v časoprostorových omezeních každodenního života (pozice sociální skupiny ve společnosti a pozice jednotlivce v sociální skupině). Zaměřuje se na obyvatele suburbánních a periferních lokalit, kteří jsou (resp. mohou být) ve svých každodenních životech omezování prostorovými bariérami, jejichž dopady vycházejí z kombinace různých typů omezení (ekonomických, sociálních apod.).

Dizertační práce se skládá ze dvou hlavních částí. První je tvořena zasazením výzkumu každodenního života v geografii do širšího kontextu vztahu člověka a prostoru. Nejprve se věnuje teoretickým směrům, které jsou zkoumáním určitého aspektu vztahu člověka a prostoru inspirativní pro studium každodenního života a jeho prostorových aspektů. Navazují diskuzí pozice geografie ve výzkumu každodenního života a představují směry, kterými by se podle mého názoru měla v tomto ohledu geografie ubírat. První část dizertační práce je zakončena kapitolou o metodických přístupech ke každodennímu životu a rytmu místa a vychází z teoretické kapitoly na začátku práce. Druhá část

dizertační práce je pak složena ze čtyř publikací, které jsem napsala sama nebo v týmu a které se věnují různým aspektům každodenního života lidí a lokalit.

PŘEDSTAVENÍ PUBLIKACÍ

Druhou část dizertační práce tvoří čtyři tematicky provázané publikační výstupy (kapitoly v knize a články v časopisech), které představují diferencované pohledy na různé aspekty každodenního života obyvatel Česka. Texty hodnotí a vysvětlují projevy každodenního života vybraných skupin obyvatelstva v prostoru a socio-prostorová omezení a jejich časové aspekty v každodenním životě městských, suburbánních i venkovských periferních lokalit. Kromě prvního (teoreticko-metodologicky zaměřeného) článku se jedná o empirické studie prostorových aspektů každodenního života v dnešní společnosti. Struktura druhé části práce reflektuje řazení textů od obecných metodických otázek až po konkrétní specifické případové studie vybraných skupin obyvatel. Zároveň je zde zohledněna prostorová logika od centra města, přes vztah suburbia a jádrového města až k hodnocení každodennosti v oblasti vnitřní periferie Česka.

RYTMUS MÍSTA V URBÁNNÍ GEOGRAFII

Obecnějším vstupem do druhé části dizertace je diskusně orientovaný článek „*Časové proměny městských lokalit: koncept rytmu místa v urbánní geografii*“ zaměřený na koncept rytmu místa, který zatím nebyl v geografické literatuře uceleně prezentován. Příspěvek navazuje na humanistické pojetí místa a Lefebvrovu analýzu rytmů, které dále rozvádí v propojení s časovostí a otevřeností lokalit a vzájemným ovlivňováním člověka a prostředí. V reakci na několik soudobých přístupů k výzkumu městských lokalit představuje dynamický pohled na město a jeho obyvatele a časovou dimenzi do studia lokalit přidává v podobě opakujících se rytmů různého typu, délky, cyklu a frekvence opakování. Jedinečná kombinace těchto rytmů spolu s odlišnými schopnostmi lidských jedinců tyto rytmy vnímat a posuzovat se podílí na specifickém charakteru místa. Kromě diskuze konceptu rytmu místa je v příspěvku také představeno několik odlišných přístupů k empirickému sledování rytmu a metody, které lze ve výzkumu využít.

KAŽDODENNÍ PROMĚNY LOKALIT PRAŽSKÉHO CENTRA

Rytmus místa je jedním z prostorových aspektů každodenního života a skládá se z rytmů různé frekvence opakování a různého charakteru (cyklický, lineární). Pokud si městskou lokalitu představíme jako časoprostorově ohraničenou jednotku, vidíme, jak se zde v daném časovém intervalu křížují dráhy denních cest obyvatel města. Pokud takto sledujeme události opakující se den za dnem, projeví se denní rytmus lokality. Z této premisy založené na metodách časoprostorové geografie vychází publikace „*Denní rytmus lokalit pražského centra*“, jejímž cílem je přiblížit život městských lokalit pomocí konceptu rytmu místa a uvědomit si každodenní chod těchto lokalit v širším časoprostorovém kontextu. Pozornost je proto směřována na demonstraci proměňujícího se počtu a struktury osob, které se v lokalitě v průběhu dne nachází a na

jejich chování v daných místech. Příspěvek je unikátní především pro své metodické uchopení, které spočívá v dlouhodobém a intenzivním zúčastněném pozorování a fotografické dokumentaci.

KONCEPT OMEZENÍ (CONSTRAINTS) NA PŘÍKLADU KAŽDODENNÍCH AKTIVIT STŘEDOŠKOLSKÝCH STUDENTŮ

Každodenní život člověka probíhá v určitých hranicích (prostorových, ekonomických, morálních a dalších), z nichž některé si stanoví sám vědomě, jiné nevědomě a další může jen obtížně ovlivnit. Příspěvek „*Časoprostorové chování středoškolských studentů v zázemí Prahy*“ teoreticky vychází z konceptu omezení představeného v 70. letech T. Hägerstrandem. Na rozdíl od mnoha publikovaných příspěvků tento koncept pouze nepřebírá, ale kriticky diskutuje v souvislosti s rozvojem informačních technologií a zároveň upozorňuje na jeho sociální dimenzi. V empirické rovině studie pracuje se skupinou středoškolských studentů a zaměřuje se na ovlivnění každodenních aktivit prostorovým vztahem bydliště a školy. Porovnává časové rozvrhy studentů pražských gymnázií, kteří v Praze bydlí s těmi, kteří dojíždí z pražského zázemí. Příspěvek potvrdil vliv prostorových vztahů a pozice v sociálním prostoru na délku času věnovanou různým činnostem v průběhu dne. Jedná se o studii ukazující kontext každodenního života studentů pražských gymnázií a otevírá prostor pro další otázky a výzkumy. V textu je také naznačen vliv dlouhodobých projektů na každodenní činnosti, který sice může vést k omezením v krátkodobém pohledu, ale v dlouhodobém přináší člověku užitek.

KAŽDODENNÍ STRATEGIE OBYVATEL PERIFERNÍCH OBLASTÍ

Oblasti vnitřních periferií v České republice jsou považovány za znevýhodněné z důvodu zhoršené dostupnosti práce, škol i obchodů. Tyto regiony trvale ztrácí obyvatelstvo a demograficky stárnou. Příspěvek „*Každodenní život, denní mobilita a adaptační strategie obyvatel v periferních lokalitách*“ se zaměřuje na identifikaci hlavních problémů v každodenním životě obyvatel tří obcí na pomezí Ústeckého, Plzeňského a Středočeského kraje (oblast vnitřní periferie) a strategií, které obyvatelé vyvíjejí k jejich překonání. Sledovaná oblast byla vybrána na základě analýzy statistických dat o nezaměstnanosti, občanské vybavenosti, obslužnosti veřejnou dopravou a časové dostupnosti, která vedla k pochopení důležitých kontextů každodenního života obyvatel periferních lokalit. Případová studie pak představuje nástroj pro porozumění každodenní praxi v periferních lokalitách. Zároveň výzkum na mikroúrovni může odkrýt důležité kauzální závislosti, které se při interpretaci statistických dat neprojeví. Ačkoliv je formulace obecných závěrů v případě kvalitativního šetření problematická, příspěvek přispěl k poznání dosud málo probádané složky sociální exkluze venkovského obyvatelstva – časoprostorovým bariérám v každodenním životě obyvatel.

ZÁVĚR

Dizertační práce představuje ucelenou studii prostorových aspektů každodenního života obyvatel v soudobé společnosti a přispívá k formování geografie každodenního života v teoretické, metodologické i empirické rovině. Jejím hlavním přínosem je nejen diskuze teoretických směrů věnujících se vztahu člověka a prostoru, ale jejich propojení ve snaze komplexně uchopit prostorové aspekty každodenního života v dnešní době. Takto spojuje myšlenky geografie času, teorie strukturace, humanistické a postmoderní geografie a rozvíjí pohled na každodenní život jako na komplexní jev, který je objektivně pozorovatelný, ale má také svou subjektivní rovinu, je ovlivňován přírodními prvky, společenskými strukturami, diskursivním jednáním, které jsou hierarchicky organizované, ale důležitý vliv mají také aktivity na straně jednotlivce. Všechny tyto faktory mají také časovou dimenzi, která se projevuje nejen v dlouhodobém, ale i krátkodobém pohledu (během dne, týdne apod.). Roli geografie ve výzkumu každodenního života, který je zkoumán mnoha vědními disciplínami, pak spatřuje v komplexním uchopení (časoprostorových aspektů každodenního života. Časová dimenze je zde dána chápáním života, který probíhá „tady a teď“, jako výsledku života probíhajícího v minulosti a zároveň jako základu života, který bude následovat (denní cesta jako součást životní cesty). Zároveň je dynamičnost každodenního života vnímána i v rámci jednoho dne, kdy dochází k proměnám fyzických i sociálních prostorů a mění se i role a pozice člověka, což se projevuje v bezprostředním prožívání každodenního života. Prostorová dimenze pak není redukována pouze na fyzické přesuny, ale zohledňuje také vztahy k místům a jejich vnímání a prožívání. Každodenní život obyvatel (z prostorového hlediska) se neliší pouze mezi jednotlivými typy osídlení (město, suburbium, venkov), ale je dán také prostorem aktivit, který se může shodovat s obcí bydliště nebo může dosáhnout za hranice státu. Takto se formují nové prostorové systémy vztahů. Všechny tyto aspekty (časové i prostorové) je třeba chápat provázaně, protože neexistují samostatně, ale naopak se navzájem utvářejí.

Na důležitý prostorový aspekt každodenního života je možné nahlížet optikou jednotlivých městských i venkovských lokalit. V každé lokalitě se během určitého časového úseku proměňuje počet a struktura lidí a charakter aktivit. Většina krátkodobých změn je rytmického charakteru a opakuje se v různě dlouhých cyklech (případně i necyklicky). Tento jev nazývám rytmem místa a v dizertační práci je mu věnována podstatná část. Koncept je přínosný, protože nahlíží na lokality jako na neustále se proměňující v důsledku přítomnosti lidí, kteří v místě bydlí, ale také těch, které ho z různých důvodů navštíví během dne. V dizertační práci je koncept rytmu místa teoreticky diskutován, ale také empiricky zkoumán (na příkladu pražského centra) a rozvíjen i po metodologické stránce.

V empirické rovině přispěla dizertační práce také k poznání různých aspektů každodenního života vybraných skupin obyvatel v České republice. Zaměřila se na populaci teenagerů (gymnazistů) žijících v suburbánních obcích v zázemí Prahy, kde je

automobil nezbytnou součástí každodenního života, a na to jak se nemožnost tento nástroj využívat projevuje v časové organizaci aktivit teenagerů. Jejich školní den porovnává se dnem studentů, kteří bydlí v Praze a přináší zajímavé poznatky o délce času věnovaného základním skupinám aktivit zařaditelných do kategorií doprava, škola a školní aktivity, volný čas a spánek i časové alokaci těchto aktivit. Výsledky, které u suburbánních teenagerů ukázaly delší čas strávený denně v dopravě a naopak kratší dobu věnovanou volnočasovým aktivitám a spánku, dále diskutuje v kontextu rozvoje IKT a možnosti být v jeden čas součástí více sociálních prostorů. Zároveň se na krátkodobé aktivity (cestu) člověka dívá jako na část cesty životní, kde jednotlivé denní aktivity dohromady tvoří několik dlouhodobých projektů.

V českém kontextu je také aktuální studium periferních lokalit, které má u nás dlouholetou tradici. Dizertační práce přispívá do mozaiky studií věnovaných životu na venkově pohledem na časoprostorové bariéry v každodenním životě a strategie místních obyvatel v překonávání neshod mezi lokalizací místa bydliště a pracovních příležitostí a služeb. Ukazuje klíčový význam mobility pro venkovské obyvatelstvo, který se projevuje různými formami dojížděky za prací i službami, ale přináší také poznatky o strategiích lidí, kteří jsou z různých důvodů méně mobilní.

VYBRANÁ LITERATURA

Anderson, B. (1991): *Imagined communities: reflections on the origin and spread of nationalism*. Verso, London.

Barrett, F. J., Thomas, G. F., Hocevar, S. P. (1995): The Central Role of Discourse in Large Scale Change: A Social Construction Perspective. *Journal of Applied Behavioral Science*, 31, č. 3, 352–372.

Bauman, Z. (1999): *Globalizace. Důsledky pro člověka*. Mladá fronta, Praha.

Bennett, T., Watson, D. H. (2003): *Understanding everyday life*. Blackwell, Oxford.

Berger, P. L., Luckmann, T. (1999 [1966]): *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění*. Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno.

Bhaduri, B. (2008): Population Distribution during the Day. In: Shekhar, S., Xiong, H. (eds.): *Encyclopedia of GIS*. Springer, New York.

Burcin, B., Čermák, Z., Drbohlav, D., Hampl, M., Kučera, T. (2008): *Faktické obyvatelstvo hlavního města Prahy*. Výzkumná zpráva. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha.

Buttimer, A. (1976): Grasping the Dynamism of Lifeworld. *Annals of the Association of American Geographers*, 66, č. 2, s. 277–292.

Castells, M (1996): *The Rise of the Network Society: The Information Age: Economy, Society and Culture*. Volume 1. Blackwell, Oxford.

Crang, M. (2001): Rhythms of the City. Temporalised Space and Motion. In: May, J., Thrift, N. (eds.): *TimeSpace. Geographies of Temporality*. Routledge, New York, s. 187–207.

Creswell, T. (2004): *Place: A Short Introduction*. Blackwell, Oxford.

Crotty, M. (1998): *The Foundation of Social Research: Meaning and Perspective in the Research Process*. SAGE Publication Ltd., London.

Čermák, Z., Drbohlav, D., Hampl M., Kučera, T. (1995): *Faktické obyvatelstvo Prahy*. Výzkumná zpráva. Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje Praha, nestránkováno.

Duffy, M., Waitt, G, Gorman-Murray, A., Gibson, C. (2011): Bodily rhythms: Corporeal capacities to engage with festival spaces. *Emotion, Space and Society*, 4, č. 1, s. 17–24.

Ellegård, K. (1999): A Time-geographical approach to the Study of Everyday Life of Individuals – a Challenge of Complexity. *GeoJournal*, 48, č. 3, s. 167–175.

- Eriksen, T. H. (2007): *Antropologie multikulturních společností: Rozumět identitě*. Triton, Praha/Kroměříž.
- Essed, P. (2002): Everyday Racism. In: Goldberg, D. T., Solomos, J. (eds.): *A Companion to Racial and Ethnic Studies*. Blackwell Publishers Inc., Malden, s. 202–216.
- Eyles, J. (1989): The Geography of Everyday Life. In: Gregory, D., Walford, R. (eds.): *Horizons in Human Geography*. Macmillan Education Ltd., London, s. 102–117.
- Florida, R. (2002) *The Rise of the Creative Class*. Basic Books, New York.
- Foucault, M. (1994 [1971]): *Diskurs, autor, genealogie*. Svoboda, Praha.
- Foucault, M. (2000 [1975]): *Dohlížet a trestat: kniha o zrodu vězení*. Dauphin, Podlesí.
- Foley, D. (1954): Urban Daytime Population: A Field for Demographic-Ecological Analysis. *Social Forces*, 32, č. 4, s. 323–330.
- Giddens, A. (1984): *The Constitution of Society: Outline of the Theory of Structuration*. University of California Press, Berkeley.
- Giddens, A. (1989): *Sociology*. Polity, Cambridge.
- Giddens, A. (1990): *The Consequences of Modernity*. Stanford University Press, Stanford.
- Goodchild, M. F., Janelle, D. G. (1983): The City around the Clock: Space-Time Patterns of Urban Ecological Structure. *Environment and Planning A*, 16, č. 6, s. 807–820.
- Golledge, R., Stimson, R. (1997): *Spatial behavior: a geographic perspective*. Guilford Press, New York.
- Goodey, B. (1971): *Perception of the environment*. University of Birmingham. Centre for Urban and Regional Studies, Birmingham.
- Hägerstrand, T. (1970): What about People in Regional Science? *Papers in Regional Science*, 24, č. 1, s. 7–21.
- Hägerstrand, T. (1982): Diorama, path and project. *Tijdschrift voor economische en sociale geografie*, 73, č. 6, s. 323–339.
- Halfacree, K. H. (1993): Locality and social representation: Space, discourse and alternative definitions of the rural. *Journal of Rural Studies*, 9, č. 1, s. 23–37.
- Hall, S. (2003): The Work of Representation. In: Hall, S. (ed.): *Representation. Cultural representations and Signifying Practices*. SAGE Publication Ltd., London, s. 13–74.
- Hallin, P. O. (1991): New paths for time-geography? *Geografiska Annaler*, 73 B, č. 3, s. 199–207.
- Hampl, M. (2007): Regionální diferenciacie současného socioekonomického vývoje v České republice. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, 43, č.5, s. 889–910.

- Hanson, S., Hanson, P. (1993): *The Geography of Everyday Life*. In: Gärling, T., Golledge, R. G.: *Behavior and Environment: Psychological and Geographical Approaches*. Elsevier, Amsterdam, s. 249–269.
- Hanson, S., Pratt, G. (1995): *Gender, Work and Space*. Routledge, London.
- Harvey, D. (1969): *Explanation in Geography*. Arnold, London.
- Harvey, D. (1989): *The Condition of Postmodernity: An Enquiry into the Origins of Cultural Change*. Blackwell, Cambridge/Oxford.
- Highmore, B. ed. (2002a): *The Everyday Life Reader*. Routledge, London.
- Highmore, B. (2002b): *Everyday Life and Cultural Theory. The Introduction*. Routledge, London.
- Holloway, L., Hubbard, P. (2001): *People and Place: The Extraordinary Geographies of Everyday Life*. Pearson Education, Harlow.
- Holloway, S. L. (2005): Articulating Otherness? White rural residents talk about Gypsy-Travellers. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 30, č. 3, s. 351–367.
- Horton, F. E., Reynolds, D. R. (1971): Action space differentials in cities. In: McConnell, H., Yaseen, D. (eds.): *Perspectives in geography: Models of spatial interaction*. Northern Illinois University Press, DeKalb, s. 83–102.
- Ira, V. (2001): Geografia času: Prístup, základné koncepty a aplikácie. *Geografický časopis*, 53, č. 3, s. 231–245.
- Jacobs, J. (1961): *The Death and Life of Great American Cities*. Penguin, Harmondsworth.
- Janelle, D. G. (1968): Central Place Development in Time-Use Framework. *The Professional Geographer*, 20, č. 1, s. 5–10.
- Jarvis, H. (2005): Moving to London time, household co-ordination and the infrastructure of everyday life. *Time & Society*, 14, č. 1, s. 134–154.
- Jayne, M. (2006): *Cities and Consumption*. Routledge, New York.
- Katz, C. (2009): Social Systems: Thinking about Society, Identity, Power and Resistance. In: Clifford, N. J., Holloway, S. L., Rice, S. P., Valentine, G. (eds.): *Key Concepts in Geography*. SAGE Publications Ltd., London, s. 236–250.
- Kwan, M. (2002): Time, Information Technologies, and the Geographies of Everyday Life. *Urban Geography*, 23, č. 5, s. 471–482.
- Lefebvre, H. (1991 [1974]): *The Production of Space*. Blackwell, Oxford.
- Lefebvre, H. (2004 [1992]): *Rhythmanalysis*. Continuum, London/New York.

- Lenntorp, B. (1999): Time-geography – at the end of its beginning. *GeoJournal*, 48, č.3, s. 155–158.
- Ley, D. (1983): *A Social Geography of the City*. Harper & Row Publishers, New York.
- Lynch, K. (1960): *The image of the city*. MIT Press, Cambridge.
- Massey, D. (1997): Global Sense of Place. In: Barnes, T, Gregory, D. (eds.): *Reading Human Geography*. Arnold, London, s. 315–323.
- Massey, D. (1999): Space-Time, "Science" and the Relationship between Physical Geography and Human Geography. *Transactions of Institute of British Geographers, New Series*, 24, č. 3, 261–276.
- Massey, D. (2005): *For Space*. SAGE Publications Ltd., London.
- May, J., Thrift, N. (2001): Introduction. In: May, J., Thrift, N. (eds.): *Timespace: Geographies of temporality*. Routledge, London, New York.
- Merleau-Ponty, M. (2004 [1964]): *Svět vnímání*. Oikoymenh, Praha.
- Michelson, W. (2005): *Time Use: Expanding Explanation in the Social Sciences*. Paradigm Publishers, Boulder CO.
- Mulíček, O., Osman, R., Seidenglanz, D. (2010): Časoprostorové rytmy města – industriální a postindustriální Brno. In: Ferenčuhová, S., Galčanová, L., Vacková, B. (eds.): *Československé město včera a dnes: každodennost, reprezentace, výzkum*. Pavel Mervart/Masarykova univerzita, Červený Kostelec, Brno, s. 195–220.
- Mulíček, O., Osman, R., Seidenglanz, D. (2011): Městská chronopolis. In: Vacková, B., Galčanová, L., Ferenčuhová, S. (eds.): *Třetí město*. Pavel Mervart/Masarykova univerzita, Červený Kostelec, Brno, s. 13–42.
- Murdoch, Z. (1980), Mapa hustoty pěší dopravy v centru města. *Sborník ČSGS*, 85, č. 4, s. 325–327.
- Novák, J. (2004): *Časoprostorová mobilita obyvatel a strukturované prostředí metropolitní oblasti*. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha.
- Novák, J., Sýkora, L. (2007): A City in Motion: Time-Space Activity and Mobility Patterns of Suburban Inhabitants and Structuration of Spatial Organization in Prague Metropolitan Area. *Geografiska Annaler*, 89B, č. 2, s. 147–168.
- Novák, J. (2010): *Lokalizační data mobilních telefonů: možnosti využití v geografickém výzkumu*. Dizertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha.

- Osman, R. (2010): *Behaviorální a humanistická konceptualizace lidské teritoriality. Rigorózní práce*. Masarykova univerzita, Přírodovědecká fakulta, Geografický ústav, Brno.
- Osman, R. (2012): Prostorová orientace a specifika prostorových rozhodnutí osob s pohybovým omezením. In: Temelová, J., Pospíšilová, L., Ouředníček, M. (eds.): *Nové sociálně prostorové nerovnosti, lokální rozvoj a kvalita života*. Aleš Čeněk, Plzeň, s. 77–98.
- Ouředníček, M. (2002): *Urbanizační procesy obyvatelstva v Pražském městském regionu*. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha.
- Ouředníček, M. (2011): Nová sociálně prostorová diferenciacie v České republice: přístupy k výzkumu a situace v urbánním prostředí. *Sborník příspěvků z konference „Desaťročia premien slovenskej spoločnosti*, Sociologický ústav SAV, Bratislava, s. 55–77.
- Panelli, R. (2004): *Social Geographies: From Difference to Action*. SAGE Publication Ltd., London.
- Parkes, D., Thrift, N. (1975): Timing space and spacing time. *Environment and Planning A*, 7, č. 6, s. 651–670.
- Parkes, D., Thrift, N. (1980): *Times, Spaces and Places. A Chronogeographic Perspective*. John Wiley & Sons, Chichester.
- Pinder, D. (2009): Everyday life. In: Gregory, D., Johnston, R., Pratt, G., Watts, M. J., Whatmore, S. (eds.): *Dictionary of Human Geography*. 5th edition. John Wiley & Sons Ltd., Chichester, s. 223–225.
- Pospíšilová, L. (2007): *Skutečné obyvatelstvo centra Prahy a každodenní život v jeho lokalitách*. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha.
- Pospíšilová, L. (2012a): Denní rytmus lokalit pražského centra. In: Ouředníček, M., Temelová, J. (eds.): *Sociální proměny pražských čtvrtí*. Academia, Praha, s. 136–158.
- Pospíšilová, L. (2012b): Časové proměny městských lokalit – koncept rytmu místa v urbánní geografii. *Geografie*. (v redakci)
- Pospíšilová, L., Ouředníček, M. (2011): Časoprostorové chování středoškolských studentů bydlících v zázemí Prahy. In: Vacková, B., Galčanová, L., Ferenčuhová, S. (eds.): *Třetí město*. Nakladatelství Pavel Mervart, Masarykova univerzita, Červený Kostelec, Brno, s. 99–132.
- Pratt, A. C. (1991): Discourses of locality. *Environment and Planning A*, 23, č. 2, s. 257–266.

- Pred, A. (1977): The Choreography of Existence: Comments on Hägerstrand's Time-Geography and Its Usefulness. *Economic Geography*, 53, č. 2, s. 207–221.
- Pred, A. (1981): Social Reproduction and the Time-Geography of Everyday Life. *Geografiska Annaler B: Human Geography*, 63, č. 1, s. 5–22.
- Pred, A. (1984): Place as Historically Contingent Process: Structuration and the Time-Geography of Becoming Places. *Annals of the Association of American Geographers*, 74, č. 2, s. 279–297.
- Reckwitz, A. (2002): Toward a Theory of Social Practices: A Development in Culturalist Theorizing. *European Journal of Social Theory*, 5, č. 2, s. 243–263.
- Relph, E. (1976): *Place and Placelessness*. Pion, London.
- Rodaway, P. (1994): *Sensuous Geographies: Body, sense and place*. Routledge, London.
- Rose, C. (1980): Human Geography as Text Interpretation. In: Buttimer, A., Seamon, D. (eds.): *The Human Experience of Space and Place*. Croom Helm Ltd., London, s. 123–134.
- Rose, G. (2007): *Visual Methodologies: An Introduction to the Interpretation of Visual Materials*. SAGE Publication Ltd., London. (1. vydání 2001).
- Rowles, D. G. (1980): Toward a Geography of Growing Old. In: Buttimer, A., Seamon, D. (eds.): *The Human Experience of Space and Place*. Croom Helm Ltd., London, s. 55–72.
- Schatzki, R. T. (1996): *Social Practices: A Wittgensteinian Approach to Human Activity and the Social*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Schütz, A. (1967 [1932]): *The Phenomenology of the Social World*. Northwestern University Press, Evanston.
- Seamon, D. (1979): *A geography of the lifeworld: movement, rest and encounter*. Croom Helm, London.
- Seamon, D. (1980): Body-Subject, Time-Space Routines and Place Ballets. In: Buttimer, A., Seamon, D. (eds.): *The Human Experience of Space and Place*. Croom Helm Ltd., London, s. 148–165.
- Seamon, D., Nordin, C. (1980): Market Place as Place Ballet: A Swedish Example. *Landscape*, 1980, č. 24, s. 35–41.
- Sibley, D. (1995): *Geographies of Exclusion: Society and Difference in the West*. Routledge, London.
- Soja, E. W. (1980): The Socio-Spatial Dialectic. *Annals of the Association of American Geographers*, 70, č. 2, s. 207–225.
- Soja, E. W. (1996): *Thirdspace: Journeys to Los Angeles and Other Real-and-Imagined Places*. Blackwell Publishers Inc., Cambridge.

Sokol, J. (2004): *Čas a rytmus*. Oikoymenh, Praha.

Suša, O. (2010): *Globalizace v sociálních souvislostech současnosti: Diagnóza a analýza*. Nakladatelství Filozofického ústavu AV ČR, Praha.

Špačková, P. (2011): *Sociální prostředí a lokální komunity: město, suburbium, venkov*. Dizertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha, 34 s. + příložené články.

Temelová, J., Novák, J., (2011): Daily Street Life in Transforming Inner City of Prague: Visual Experience of Socio-spatial Differentiation and Temporal Rhythms. *Visual Studies*, 26, č. 3, s. 213–228.

Temelová, J., Novák, J., Pospíšilová, L., Dvořáková, N. (2011): Každodenní život, denní mobilita a adaptační strategie v periferních lokalitách. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, 43, č. 4, s. 831–858.

Thrift, N. J. (1977): *An introduction to time-geography*. Geo Abstracts, Norwich.

Thrift, N. J. (1983): On the determination of social action in space and time. *Environment and Planning D: Society and Space*, 1, č. 1, s. 23–57.

Thrift, N. J. (1996): *Spatial Formation*. SAGE Publications, London.

Tuan, Y. F. (1975): Images and Mental Maps. *Annals of the Association of American Geographers*, 65, č. 2, s. 205–213.

Tuan, Y. F. (1977): *Space and Place: The Perspective of Experience*. University of Minnesota Press, Minneapolis.

Valentine, G. (2001): *Social Geographies: Space and Society*. Pearson Education, Harlow.

Van Dijk, T. A. (1997): Discourse as Interaction in Society. In: van Dijk, T. A. (ed.): *Discourse as Interaction in Society*. SAGE Publication Ltd, London, s. 1–37.

Vilhelmson, B. (1999): Daily mobility and the use of time for different activities. The Case of Sweden. *Geojournal*, 48, č. 3, s. 175–185.

Wallerstein, I. (1998): The time of space and the space of time: the future of social science. *Political Geography*, 17, č. 1, s. 71–82.

Whyte, W. H. (2001): *The Social Life of Small Urban Spaces*. Project for Public Spaces, New York.

Zandvliet, R., Dijst, M. (2005): Research note – The Ebb And Flow of Temporary Populations: The Dimensions of Spatial-Temporal Distributions of Daytime Visitors in the Netherlands. *Urban Geography*, 26, č. 4, s. 353–364.

PŘÍLOHY

PŘÍLOHA 1: OBSAH DIZERTAČNÍ PRÁCE

OBSAH.....	9
ABSTRAKT	11
1. ÚVOD	15
2. OBECNÁ VÝCHODISKA DIZERTAČNÍ PRÁCE.....	18
2.1 Místo jako křižovatka cest lidí časoprostorem.....	19
2.2 Místo vnímané, poznávané a prožívané: člověk jako tělo a mysl.....	25
2.3 Místo sociálně konstruované: Reprezentace člověka a prostoru	27
2.4 Shrnutí: místo vnímané a reprezentované nebo žité?	31
3. GEOGRAFIE KAŽDODENNÍHO ŽIVOTA	33
3.1 Každodenní život jako objekt studia.....	33
3.2 Role (čas)prostoru v každodenním životě a jeho výzkumu	38
4. METODICKÁ VÝCHODISKA.....	43
5. PŘEDSTAVENÍ PUBLIKACÍ.....	47
5.1 Rytmus místa v urbánní geografii.....	47
5.2 Každodenní proměny lokalit pražského centra	48
5.3 Koncept omezení na příkladu každodenních aktivit středoškolských studentů .	49
5.4 Každodenní strategie obyvatel periferních oblastí.....	51
6. ZÁVĚR.....	53
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	55
SOUBOR PUBLIKOVANÝCH TEXTŮ	69

PŘÍLOHA 2: ŽIVOTOPIS

Lucie Pospíšilová

E-mail: lucie.pospisilova@natur.cuni.cz

Vzdělání

- 2008– Doktorské studium, obor Sociální geografie a regionální rozvoj, Přírodovědecká fakulta, Univerzita Karlova v Praze
- 2005–2007 Magisterské studium, obor Sociální geografie, Přírodovědecká fakulta, Univerzita Karlova v Praze
- 2002–2005 Bakalářské studium, obor Demografie se sociální geografii, Přírodovědecká fakulta, Univerzita Karlova v Praze

Zahraniční pobyt

- 10/2007–04/2008 Farnham, Velká Británie, soukromý pobyt, studium na Farnham College
- 02/2010–06/2010 Sheffield, Velká Británie, studijní pobyt na University of Sheffield
v rámci programu Erasmus

Pracovní zkušenosti

- 2009– Výzkumný a koordinační pracovník, Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Grantové projekty

- 2012–2015 Zpřístupnění historických prostorových a statistických dat v prostředí GIS, program aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity, MK ČR, členka řešitelského týmu
- 2012–2013 Prognóza demografického vývoje a jeho důsledků pro kvalitu života obyvatel v dynamicky se měnících obcích v zázemí českých měst: aplikace v rozvoji a správě, OMEGA, TAČR, členka řešitelského týmu
- 2010–2013 Sociální deprivace v městském prostředí: objektivní a subjektivní dimenze, GAČR, členka řešitelského týmu
- 2009–2010 Časoprostorová mobilita obyvatel Pražského městského regionu, GAUK, hlavní řešitelka projektu
- 2007–2009 Socioekonomická analýza území městské části Praha 1, Městská část Praha 1, členka řešitelského týmu
- 2006–2011 Sociálně prostorová diferenciací obyvatelstva a její vliv na kvalitu života ve městech a obcích České republiky, Národní program výzkumu II, MŠMT, koordinátorka a členka řešitelského týmu

Pedagogická činnost

Spolupráce na výuce v předmětech: Sociální geografie Prahy, Urban Social Geography I a II, Komunitní studie lokalit, cvičení Metody a cvičení v sociální geografii I a II

PŘÍLOHA 3: SEZNAM PUBLIKACÍ

Ouředníček, M., Pospíšilová, L., Špačková, P., Temelová, J., Novák, J. (2012): Prostorová typologie a zonace Prahy. In: Ouředníček, M., Temelová, J. (eds.): Sociální proměny pražských čtvrtí. Academia, Praha, s. 268–297.

Pospíšilová, L., Ouředníček, M. (2010): Každodenní pohyb obyvatel: projekt pro zeměpisný seminář. Geografické rozhledy, 19, č. 5, s. 17–18.

Pospíšilová, L., Šimon, M. (2011): Administrativní členění. In: Ouředníček, M., Temelová, J., Pospíšilová, L. (eds.): Atlas sociálně prostorové diferenciaci České republiky. Karolinum, Praha, s. 13–14.

Pospíšilová, L., Ouředníček, M. (2011): Časoprostorové chování středoškolských studentů bydlících v zázemí Prahy. In: Galčanová, L., Vacková, B., Ferenčuhová, S. (eds.): Třetí město. Pavel Mervart/Masarykova univerzita, Červený Kostelec/Brno, s. 99–132.

Pospíšilová, L. (2012): Denní rytmus lokalit pražského centra. In: Ouředníček, M., Temelová, J. (eds.): Sociální proměny pražských čtvrtí. Academia, Praha, s. 136–158.

Šimon, M., Pospíšilová, L. (2011): Rozmístění obyvatelstva. In: Ouředníček, M., Temelová, J., Pospíšilová, L. (eds.): Atlas sociálně prostorové diferenciaci České republiky. Karolinum, Praha, s. 15–16.

Temelová, J., Novák, J., Pospíšilová, L., Dvořáková, N. (2011): Každodenní život, denní mobilita a adaptační strategie v periferních lokalitách. Sociologický časopis, 43, č. 4, s. 831–858.

Editorská činnost

Ouředníček, M., Temelová, J., Pospíšilová, L. (2011): Atlas sociálně prostorové diferenciaci České republiky. Karolinum, Praha.

Temelová, J., Pospíšilová, L., Ouředníček, M. (2012): Nové sociálně prostorové nerovnosti, lokální rozvoj a kvalita života. Aleš Čeněk, Plzeň.

Ostatní

Pospíšilová, L., Ouředníček, M., Feřtřová, M. (2011): Konference Nové sociálně prostorové nerovnosti, lokální rozvoj a kvalita života. Sociologický časopis, 43, č. 4, s. 881–882.

Charles University in Prague
Faculty of Science
Department of Social Geography and Regional Science

Ph.D. Study Program: Social Geography and Regional Development
Ph.D. Synopsis

SPATIAL ASPECTS OF EVERYDAY LIFE

Lucie Pospíšilová

Supervisor: Doc. RNDr. Martin Ouředníček, Ph.D.

Prague 2012

ABSTRACT

The study of everyday life has become a new challenge in contemporary society. Over the last few decades there have been significant changes of temporal and spatial relations, which now come in many different forms, some of which are relatively new phenomena (e.g. virtual relationships). The society differentiates also socially and culturally. People with different attitudes and values, habits and behaviours, people of different lifestyles meet at one place and encounter everyday lives of others. These facts demonstrate the importance of everyday life research. Everyday life is routine and self-evident for a man or group of people in a given space and time but otherwise it is variable and differentiated phenomenon. New issues arise in the context of contemporary changes that encourage the questioning the definitions of everyday life and also finding new methods of research.

The thesis searches for the position of geography in the research of everyday life and thus contributes to the formation of a subdiscipline of geography that is not yet fully developed. Responding to approaches influenced by Time geography, which tend to reduce the daily lives of people on a path through time-space and create models of human behaviour, the thesis tries to "humanize" the path using concepts that reflect the subjective perception and experience and the sense of place. Everyday life is studied in the broader context of current development in transportation, information and communication technologies and differentiated society. The emphasis is on empirical research and the importance of micro-level analysis.

The thesis consists of two parts. The first part presents theoretical and methodological input into the issues of everyday life and its spatial aspects. It introduces the theoretical approaches in geography, which explores the different ways of the relationship between man and space, and together they provide a framework for the study of everyday life and its conditionality at subjective and objective level. The thesis also tries to define the position of geography in everyday life research and presents its spatial aspects. The first part concludes with a discussion of methodological approaches. The second part consists of four publications that deal with various aspects of everyday life and places. The first presents theoretical and methodological contribution to the concept of place rhythm. The other three publications are empirical studies of the city centre, suburbs and peripheral municipalities.

Key words: everyday life – rhythm – spatial aspects – time geography – phenomenology – perception – representation

INTRODUCTION

Over the past few decades there have been significant changes in time and space (or in time-space) relations in Western society and their manifestations in people's everyday lives are sometimes contradictory. On the one hand, the relative distances among people and among places have shortened (Harvey 1989; Giddens 1990; Bauman 1999) and people are able to communicate with anybody around the world or do shopping without the physical movement. Also moving from one place to another can take less time due to faster means of transport. On the other hand, people feel that they don't have enough time (Florida 2002) and the one they saved thanks to the development in transportation and ICT (information and communication technologies) spend in traffic jams, working overtime, on the phone or the Internet or on any other activity chosen from a wide range of options. In everyday life, phrases like "I do not have time" have been heard very often and Jarvis (2005) even talks about "being busy" as a new lifestyle. In addition to the physical world, the virtual has become an important part of everyday life in which people work, do shopping, spend leisure time, form communities and virtual identities. However, the physical world (the relationships outside the virtual space, personal communication or local community) has been still important (Valentine, Holloway 2002; Špačková 2011).

How the everyday life has changed? Activities such as sleeping, eating, work, housework, as well as long-term projects (graduate from school, find a job, raise children, etc.) remain the same and people also deal with similar everyday problems. However, subjective perception and context of these activities have changed. They both are reflected in character and also time-space allocation of the activities. Attitudes and values shared in society have changed and it has been manifested in both the organization of space and time and in the behaviour of people. Both these components are mutually constitutive. The shortening of time-space distances and reducing the relative isolation of different societies does not necessarily mean that cultural and social distance has been also overcome (Suša 2010). With the mobility development and greater openness of society (defined as both the permeability of borders and increasing tolerance) different cultures and different social groups encounter in everyday interactions. Attitudes and values in the society have been therefore constantly confronted with those recognized in other societies. The society itself is not differentiated only culturally but also in lifestyles.

Besides individual characteristics, the subjective view of the world is shaped by daily interactions in a society we live in. In today's lifestyle and culturally differentiated society there are not only many different forms of objective everyday life but also many forms of subjective experience. The subjective experience of everyday life usually differs from that objectively observable that several studies demonstrates e.g. in fact that

people actually do not have less time; they only perceive it differently than before (Jarvis 2005).

These facts demonstrate the importance of everyday life research. Everyday life is routine and self-evident for a man or group of people in a given space and time but otherwise it is variable and differentiated phenomenon. New issues arise in the context of contemporary changes that encourage the questioning the definitions of everyday life and also finding new methods of research. How social geographer can contribute to the research if the spatial barriers have been disappearing? A man has overcome some of the natural and time-space barriers but the space has not disappeared from everyday life. However, its role has been changing. People are able to move over greater distances and spatial behaviour and settlement system have been changing. However, spatial barriers disappeared from everyday life of only part of the population. For others, their relevance has increased due to greater mobility in society (peripheral areas, the elderly, disabled people). The virtual space has brought new barriers. In addition to cultural and lifestyle differentiation in the population, space has been changing and differentiating. Places, where lives of many people from around the world encounter at one time, have appeared, as same as places that are culturally or lifestyle specific.

Also traditionally used methods in geography have been replaced by new technologies; spatial data has been collected by using mobile phones and GPS, the daily life of people has been modelled in 3D and 4D models. New theoretical concepts as "space of flows" or "third space" have been introduced, the concepts that are hard to imagine or examine empirically.

The thesis searches for the position of geography in the research of everyday life and thus contributes to the formation of a subdiscipline of geography that is not fully developed yet. Responding to approaches influenced by Time geography, which tend to reduce the daily lives of people on a path through time-space and create models of human behaviour, the thesis tries to "humanize" the path using concepts that reflect the subjective perception and experience and the sense of place. Everyday life is studied in the broader context of current development in transportation, information and communication technologies and differentiated society. The emphasis is on empirical research and the importance of micro-level analysis.

AIMS AND STRUCTURE

Ph.D. thesis has several specific objectives which are interrelated. The first is to theoretically discuss geographic approaches that are relevant for the study of spatial aspects of everyday life. Hence the thesis combines time geography, theory of structuration, humanistic and postmodern geography. Time geography is taken as basis and it is complemented by views of other geographical schools. Time geography is a very influential scientific discipline that has been developed since its beginning in 1960s (for instance has implemented the theory of structuration) and today it discusses various aspects of everyday life (including perceptions). However, these aspects have not been further developed. Time geography describes human as a path through time-space, highlights the fundamental time-space conditions of human existence such as the limited length of life, that every movement also requires time and that every situation in life is based on the earlier situations (Thrift 1977). It also shows constraints of human activities in time and space (Hägerstrand 1970). Considering a person as a path through time-space also means thinking about the human movements and activities in a lifelong perspective, not only as a daily or weekly sequence of activities with no ties to the past and the future (in contrary to time use studies) (Pred 1977). Monitoring spatio-temporal organization of daily life does not have to consider only people or group of people but we can also focus on place where paths of many different people meet.

If we look at man as a path through time-space and at place as location of these paths, we are missing two major aspects of everyday life that are discussed in the thesis using work of humanistic geographers: (1) Decisions and movement can be associated with an individual attachment to specific places and specific perception of certain phenomena, which may be given by individual experiences and feelings. Part of the spatial behaviour is also associated with the unconscious. (2) The daily movement is not just moving from point A to point B, but it consists of many other tasks that we normally do not perceive (body movements). From this perspective place is not given only by existence of people and physical movements but its components are also body movements, gestures, etc.

Perception, cognition and understanding of reality, as well as its immediate experience are not an individual issue. It is unique for each person due to many factors related to the individual (experience, knowledge, etc.), but substantial understanding of reality is shared collectively. Collectively shared meanings are socially constructed by people in their everyday practices and interactions (Barrett et al. 1995). Interest in how social life is constructed by human practices, based on ideas that people have about reality, and how human identities have been shaped and constructed through the discourses in society, is associated with cultural turn. The thesis discusses the influence of discursive practices and representations on the daily lives of people in a multicultural and open society.

The second aim is to discuss the position of geography in the research of everyday life and contribute to formation of subdiscipline that deals with spatial aspects of everyday life in the broadest sense. The work responds to the definitions of everyday life and tries to discuss them in the context of today's society development. It highlights the necessity of questioning the methods used in everyday life research in geography, the importance of research at the micro level and differentiation of everyday lives. It also points to specific spatial aspects (in terms of subjective and objective level), which has not been given sufficient attention in geography (space in lifeworld, place rhythm, etc.).

In this work, empirical research is emphasized. Therefore the aim is also to discuss the methods that can be used in everyday life research. Qualitative and quantitative methods are presented and also the availability of data in the Czech Republic. Particular attention is paid to research methods of place rhythm.

One of the spatial aspects of everyday life is the rhythm of place, which has not been fully introduced yet. The thesis discusses the concept theoretically and also empirically verifies. Rhythm connects the everyday lives of people with spatial attributes at the subjective and objective level. It offers new insight into the daily life of urban sites. The work responds to questions about how the rhythm of the place arises and why it is important for the place. By adding temporal dimension to the research of daytime population presents primarily in the empirical level a new approach that can enrich other locality studies, which lack either the time dimension (in terms of short-term cyclical changes - daily, weekly, etc.), or daytime population (e.g. the concept of social environment (Puldová, Ouředníček 2006), the genius loci/sense to places, etc.).

The last aim is to search for constraints in everyday life of people and strategies developed to overcome them. The work is based on the concept of constraints introduced by T. Hägerstrand, however it develops this concept in the context of ICT development and discusses the role of the social dimension of time-space constraints in everyday life (the position of social groups in society and individual positions within the social group). It focuses on the inhabitants of suburban and peripheral localities who are (or might be) in their everyday lives constrained by spatial barriers that are related to combination of different types of constraints (economic, social, etc.).

This thesis consists of two main parts. The first is given by putting the geography of everyday life in the broader context of the relation between man and space. First, it discusses theoretical approaches which explore a specific aspect of the relationship between man and space and can be inspiring for the study of everyday life and its spatial aspects. Following by discussion of the position of geography in everyday life research, the thesis presents possible future directions of geography of everyday life and topics that could be followed. The first part concludes with a discussion of methodological approaches. The second part consists of four publications that deal with various aspects of everyday life and places. The first presents theoretical and methodological

contribution to the concept of place rhythm. The other three publications are empirical studies of the city centre, suburbs and peripheral municipalities.

PUBLICATIONS

The second part of the thesis consists of four thematically interconnected publications (book chapters and articles in journals), which present views on various aspects of everyday life in the Czech Republic. Texts evaluate and explain manifestations of everyday life of different groups of people in space and socio-spatial constraints and their temporal aspects in everyday life of urban, suburban and rural peripheral areas. Except for the first (theoretically and methodologically oriented) article, all represents empirical studies of spatial aspects of everyday life in contemporary society. The structure of the second part of thesis reflects the sort of texts from the general methodological issues to the specific case studies of different groups of people. At the same time spatial logic from the city centre, through the relation between suburbia and the city core to the assessment of everyday life in the inner periphery of the Czech Republic is taken into account.

RHYTHM OF PLACE IN URBAN GEOGRAPHY

The broad entry to the second part of the thesis is the discussion-oriented article "*Time changes in urban localities: concept of rhythm in urban geography*" focused on the rhythm of place, the concept not fully developed in geographical literature. It follows the humanistic concept of the place and Lefebvre's rhythmanalysis and connects them to temporality and openness of localities and mutual interaction of humans and the environment. In response to several contemporary approaches to urban localities the article presents a dynamic view of the city and its inhabitants and the temporal dimension to the study of sites adds in the form of repetitive rhythms of various types, lengths, cycles and frequency of repetition. Unique combination of rhythms together with different abilities of humans to perceive these rhythms is reflected in the specific character of the place. In addition to discussion of the concept of rhythm, the paper presents several different approaches to empirical research of rhythm and methods that can be used.

EVERYDAY CHANGES IN PRAGUE CITY CENTRE

The rhythm of place is one of the spatial aspects of daily life and it is composed of rhythms of different frequency and different character (cyclic, linear). If we imagine the city site as a delimited time-space unit, we can see paths of city inhabitants intersected there in any given period. If we observe the events repeating day after day, daily rhythm becomes evident. With this premise based on the methods of time-space geography, the publication "*The daily rhythm of localities in Prague city centre*" works. The study aims to show urban life using the concept of rhythm, which helps to realize the activities performed in the locality in broader time-space context. The study demonstrates changing number and structure of people who are in the locality during the day and their specific behaviour. The paper is unique because of its methodology, which lies in long-term and intensive participant observation and photographic documentation.

CONCEPT OF CONSTRAINTS BY AN EXAMPLE OF DAILY ACTIVITIES OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS

Everyday life has certain limits (spatial, economic, moral, and others). A man set some of them consciously, others unconsciously and some is not able to control. The paper "*Spatiotemporal behaviour of secondary school students living in the Prague suburbs*" is theoretically based on the concept of constraints introduced in the 1970s by Torsten Hägerstrand. Unlike many other articles, it does not only adopt the concept, but it critically discusses it in relation to ICT development and it draws attention to the social aspects of time-space constraints. Empirically the study works with a group of secondary school students and focuses on how spatial relations between home and school affect their daily activities. The study compares time budgets of students of Prague grammar schools who live in Prague with those who commute from the Prague hinterland. The article has confirmed the impact of spatial relations and position in social space on the time devoted to various activities throughout the day. The study shows the context of everyday life of students and it offers questions for further research. In the text, impact of long-term projects on daily activities is also discussed. Activities related to project can be seen as constraints at the moment; however in long-term view they can bring benefits.

EVERYDAY COPING STRATEGIES OF PEOPLE LIVING IN PERIPHERAL LOCALITIES

Areas of inner periphery in the Czech Republic have been considered to be disadvantaged due to insufficient supply of job opportunities and services. These regions have to deal with losing population and demographic aging. Publication "*Everyday life, daily mobility and the coping strategies of people living in peripheral localities*" aims to identify the main problems/constraints in everyday life of inhabitants of three peripheral municipalities (inner periphery) and the various strategies that people develop to overcome them. The area was chosen based on the analysis of statistical data on unemployment, public facilities, public transportation and time accessibility that led to the understanding of the important contexts of everyday life in the peripheral areas. The case study then is an instrument for understanding the real daily practice in peripheral localities. At the same time research at the micro level may uncover important causal dependencies that are not clear from statistical data interpretation. Although the formulation of general conclusions in the case of qualitative research can be problematic, the article has contributed to so far little known component of social exclusion in rural communities – time-space constraints in everyday life.

CONSLUSION

The thesis presents a comprehensive study of the spatial aspects of everyday life in contemporary society and contributes to forming the geography of everyday life in the theoretical, methodological and empirical level. Its main contribution is not only theoretical discussion of approaches dealing with the relationship between man and space, but also their connections in an effort to comprehensively grasp the spatial aspects of everyday life in today's society. Thus combining the ideas of time geography, structuration theory, humanistic and postmodern geography develops approach to everyday life as a complex phenomenon that is objectively observable and subjectively experienced, influenced by natural elements, social structures and discursive practices. However, individual activity is also important. All these factors have also a time dimension; changing not only in long term but also short term view (during the day, week, etc.). The role of geography in the research of everyday life, which has been studied in many scientific disciplines, lies in the complex study of spatial (temporal) aspects of everyday life. The time dimension is given by the understanding of life "here and now" as a result of past events as well as those that will follow (daily path as a part of life path). At the same time the dynamics of everyday life is seen during one day, when physical and social spaces changes as well as the role and the position of man, which is reflected in the immediate experience of everyday life. The spatial dimension is not reduced only to physical movements; it also takes into account the relations to places, their perception and experience. Everyday life of the population (in terms of spatial aspects) differ not only among different types of settlement (city, suburbium, countryside), but it is also determined by activity spaces, which may be same as the municipality of living, or it may reach abroad. This is how new systems of spatial relations have been formed. All these aspects (temporal and spatial) need to be understood together as they are mutually shaped.

The important spatial aspect of everyday life is clear when we look at various urban and rural localities. At each place during a certain period of time, the number and structure of people and character of activities changes. Most of short-term changes are rhythmic; they repeat in cycles of different lengths (or even non-cyclical). I call this phenomenon rhythm of place and the thesis gives it substantial attention. The concept is contributive because it sees places as constantly changing due to the presence of people who live in the place, but also those who visit it for various reasons. The thesis discusses the concept of rhythm theoretically and also empirically verifies; new methods of research are also discussed.

At the empirical level thesis also contributes to understanding of various aspects of everyday life. It focuses on the population of teenagers (students of secondary schools) living in suburban localities of Prague, where the car is an essential part of everyday life. It explores how the inability to use this important tool is reflected in the time use of teenagers. Their school day is compared with day of students who live in Prague and

study offers interesting information about the length of time devoted to basic activities (transport, school and school activities, leisure, sleep, etc.) and time allocation of these activities. Results have shown that suburban teenagers spend more time in traffic and less time by leisure activities and sleeping. These outcomes are discussed in the context of ICT development and the possibility of being at one time in more social spaces. Daily activities (path) are seen as a part of life path and long-term projects.

In the Czech Republic, the problems of peripheral areas have been discussed recently and their study has a long tradition. The thesis contributes to the mosaic of studies on life in the countryside looking at the time-space barriers in everyday life of local people and strategies developed to overcome the spatial mismatch between the place of residence and the place where jobs and services are located. It shows the key importance of mobility for the rural population; they cope with the problems of accessibility by various commuting methods. The study also contributes to understanding the strategies of less mobile people.

REFERENCES

- Anderson, B. (1991): *Imagined communities: reflections on the origin and spread of nationalism*. Verso, London.
- Barrett, F. J., Thomas, G. F., Hocevar, S. P. (1995): The Central Role of Discourse in Large Scale Change: A Social Construction Perspective. *Journal of Applied Behavioral Science*, 31, č. 3, 352–372.
- Bauman, Z. (1999): *Globalizace. Důsledky pro člověka*. Mladá fronta, Praha.
- Bennett, T., Watson, D. H. (2003): *Understanding everyday life*. Blackwell, Oxford.
- Berger, P. L., Luckmann, T. (1999 [1966]): *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění*. Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno.
- Bhaduri, B. (2008): Population Distribution during the Day. In: Shekhar, S., Xiong, H. (eds.): *Encyclopedia of GIS*. Springer, New York.
- Burcin, B., Čermák, Z., Drbohlav, D., Hampl, M., Kučera, T. (2008): *Faktické obyvatelstvo hlavního města Prahy*. Výzkumná zpráva. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha.
- Buttimer, A. (1976): Grasping the Dynamism of Lifeworld. *Annals of the Association of American Geographers*, 66, č. 2, s. 277–292.
- Castells, M (1996): *The Rise of the Network Society: The Information Age: Economy, Society and Culture*. Volume 1. Blackwell, Oxford.
- Crang, M. (2001): Rhythms of the City. Temporalised Space and Motion. In: May, J., Thrift, N. (eds.): *TimeSpace. Geographies of Temporality*. Routledge, New York, s. 187–207.
- Creswell, T. (2004): *Place: A Short Introduction*. Blackwell, Oxford.
- Crotty, M. (1998): *The Foundation of Social Research: Meaning and Perspective in the Research Process*. SAGE Publication Ltd., London.
- Čermák, Z., Drbohlav, D., Hampl M., Kučera, T. (1995): *Faktické obyvatelstvo Prahy*. Výzkumná zpráva. Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje Praha, nestránkováno.
- Duffy, M., Waitt, G, Gorman-Murray, A., Gibson, C. (2011): Bodily rhythms: Corporeal capacities to engage with festival spaces. *Emotion, Space and Society*, 4, č. 1, s. 17–24.
- Ellegård, K. (1999): A Time-geographical approach to the Study of Everyday Life of Individuals – a Challenge of Complexity. *GeoJournal*, 48, č. 3, s. 167–175.

- Eriksen, T. H. (2007): *Antropologie multikulturních společností: Rozumět identitě*. Triton, Praha/Kroměříž.
- Essed, P. (2002): Everyday Racism. In: Goldberg, D. T., Solomos, J. (eds.): *A Companion to Racial and Ethnic Studies*. Blackwell Publishers Inc., Malden, s. 202–216.
- Eyles, J. (1989): The Geography of Everyday Life. In: Gregory, D., Walford, R. (eds.): *Horizons in Human Geography*. Macmillan Education Ltd., London, s. 102–117.
- Florida, R. (2002) *The Rise of the Creative Class*. Basic Books, New York.
- Foucault, M. (1994 [1971]): *Diskurs, autor, genealogie*. Svoboda, Praha.
- Foucault, M. (2000 [1975]): *Dohlížet a trestat: kniha o zrodu vězení*. Dauphin, Podlesí.
- Foley, D. (1954): Urban Daytime Population: A Field for Demographic-Ecological Analysis. *Social Forces*, 32, č. 4, s. 323–330.
- Giddens, A. (1984): *The Constitution of Society: Outline of the Theory of Structuration*. University of California Press, Berkeley.
- Giddens, A. (1989): *Sociology*. Polity, Cambridge.
- Giddens, A. (1990): *The Consequences of Modernity*. Stanford University Press, Stanford.
- Goodchild, M. F., Janelle, D. G. (1983): The City around the Clock: Space-Time Patterns of Urban Ecological Structure. *Environment and Planning A*, 16, č. 6, s. 807–820.
- Golledge, R., Stimson, R. (1997): *Spatial behavior: a geographic perspective*. Guilford Press, New York.
- Goodey, B. (1971): *Perception of the environment*. University of Birmingham. Centre for Urban and Regional Studies, Birmingham.
- Hägerstrand, T. (1970): What about People in Regional Science? *Papers in Regional Science*, 24, č. 1, s. 7–21.
- Hägerstrand, T. (1982): Diorama, path and project. *Tijdschrift voor economische en sociale geografie*, 73, č. 6, s. 323–339.
- Halfacree, K. H. (1993): Locality and social representation: Space, discourse and alternative definitions of the rural. *Journal of Rural Studies*, 9, č. 1, s. 23–37.
- Hall, S. (2003): The Work of Representation. In: Hall, S. (ed.): *Representation. Cultural representations and Signifying Practices*. SAGE Publication Ltd., London, s. 13–74.
- Hallin, P. O. (1991): New paths for time-geography? *Geografiska Annaler*, 73 B, č. 3, s. 199–207.
- HAMPL, M. (2007): Regionální diferenciacie současného socioekonomického vývoje v České republice. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, 43, č.5, s. 889–910.

- Hanson, S., Hanson, P. (1993): The Geography of Everyday Life. In: Gärling, T., Golledge, R. G.: *Behavior and Environment: Psychological and Geographical Approaches*. Elsevier, Amsterdam, s. 249–269.
- Hanson, S., Pratt, G. (1995): *Gender, Work and Space*. Routledge, London.
- Harvey, D. (1969): *Explanation in Geography*. Arnold, London.
- Harvey, D. (1989): *The Condition of Postmodernity: An Enquiry into the Origins of Cultural Change*. Blackwell, Cambridge/Oxford.
- Highmore, B. ed. (2002a): *The Everyday Life Reader*. Routledge, London.
- Highmore, B. (2002b): *Everyday Life and Cultural Theory. The Introduction*. Routledge, London.
- Holloway, L., Hubbard, P. (2001): *People and Place: The Extraordinary Geographies of Everyday Life*. Pearson Education, Harlow.
- Holloway, S. L. (2005): Articulating Otherness? White rural residents talk about Gypsy-Travellers. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 30, č. 3, s. 351–367.
- Horton, F. E., Reynolds, D. R. (1971): Action space differentials in cities. In: McConnell, H., Yaseen, D. (eds.): *Perspectives in geography: Models of spatial interaction*. Northern Illinois University Press, DeKalb, s. 83–102.
- Ira, V. (2001): Geografia času: Prístup, základné koncepty a aplikácie. *Geografický časopis*, 53, č. 3, s. 231–245.
- Jacobs, J. (1961): *The Death and Life of Great American Cities*. Penguin, Harmondsworth.
- Janelle, D. G. (1968): Central Place Development in Time-Use Framework. *The Professional Geographer*, 20, č. 1, s. 5–10.
- Jarvis, H. (2005): Moving to London time, household co-ordination and the infrastructure of everyday life. *Time & Society*, 14, č. 1, s. 134–154.
- Jayne, M. (2006): *Cities and Consumption*. Routledge, New York.
- Katz, C. (2009): Social Systems: Thinking about Society, Identity, Power and Resistance. In: Clifford, N. J., Holloway, S. L., Rice, S. P., Valentine, G. (eds.): *Key Concepts in Geography*. SAGE Publications Ltd., London, s. 236–250.
- Kwan, M. (2002): Time, Information Technologies, and the Geographies of Everyday Life. *Urban Geography*, 23, č. 5, s. 471–482.
- Lefebvre, H. (1991 [1974]): *The Production of Space*. Blackwell, Oxford.
- Lefebvre, H. (2004 [1992]): *Rhythmanalysis*. Continuum, London/New York.

- Lenntorp, B. (1999): Time-geography – at the end of its beginning. *GeoJournal*, 48, č.3, s. 155–158.
- Ley, D. (1983): *A Social Geography of the City*. Harper & Row Publishers, New York.
- Lynch, K. (1960): *The image of the city*. MIT Press, Cambridge.
- Massey, D. (1997): Global Sense of Place. In: Barnes, T, Gregory, D. (eds.): *Reading Human Geography*. Arnold, London, s. 315–323.
- Massey, D. (1999): Space-Time, "Science" and the Relationship between Physical Geography and Human Geography. *Transactions of Institute of British Geographers, New Series*, 24, č. 3, 261–276.
- Massey, D. (2005): *For Space*. SAGE Publications Ltd., London.
- May, J., Thrift, N. (2001): Introduction. In: May, J., Thrift, N. (eds.): *Timespace: Geographies of temporality*. Routledge, London, New York.
- Merleau-Ponty, M. (2004 [1964]): *Svět vnímání*. Oikoymenh, Praha.
- Michelson, W. (2005): *Time Use: Expanding Explanation in the Social Sciences*. Paradigm Publishers, Boulder CO.
- Mulíček, O., Osman, R., Seidenglanz, D. (2010): Časoprostorové rytmy města – industriální a postindustriální Brno. In: Ferenčuhová, S., Galčanová, L., Vacková, B. (eds.): *Československé město včera a dnes: každodennost, reprezentace, výzkum*. Pavel Mervart/Masarykova univerzita, Červený Kostelec, Brno, s. 195–220.
- Mulíček, O., Osman, R., Seidenglanz, D. (2011): Městská chronopolis. In: Vacková, B., Galčanová, L., Ferenčuhová, S. (eds.): *Třetí město*. Pavel Mervart/Masarykova univerzita, Červený Kostelec, Brno, s. 13–42.
- Murdych, Z. (1980), Mapa hustoty pěší dopravy v centru města. *Sborník ČSGS*, 85, č. 4, s. 325–327.
- Novák, J. (2004): *Časoprostorová mobilita obyvatel a strukturované prostředí metropolitní oblasti*. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha.
- Novák, J., Sýkora, L. (2007): A City in Motion: Time-Space Activity and Mobility Patterns of Suburban Inhabitants and Structuration of Spatial Organization in Prague Metropolitan Area. *Geografiska Annaler*, 89B, č. 2, s. 147–168.
- Novák, J. (2010): *Lokalizační data mobilních telefonů: možnosti využití v geografickém výzkumu*. Dizertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha.

Osman, R. (2010): *Behaviorální a humanistická konceptualizace lidské teritoriality. Rigorózní práce.* Masarykova univerzita, Přírodovědecká fakulta, Geografický ústav, Brno.

Osman, R. (2012): Prostorová orientace a specifika prostorových rozhodnutí osob s pohybovým omezením. In: Temelová, J., Pospíšilová, L., Ouředníček, M. (eds.): *Nové sociálně prostorové nerovnosti, lokální rozvoj a kvalita života.* Aleš Čeněk, Plzeň, s. 77–98.

Ouředníček, M. (2002): *Urbanizační procesy obyvatelstva v Pražském městském regionu.* Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha.

Ouředníček, M. (2011): Nová sociálně prostorová diferenciacie v České republice: přístupy k výzkumu a situace v urbánním prostředí. *Sborník příspěvků z konference „Desaťročia premien slovenskej spoločnosti,* Sociologický ústav SAV, Bratislava, s. 55–77.

Panelli, R. (2004): *Social Geographies: From Difference to Action.* SAGE Publication Ltd., London.

Parkes, D., Thrift, N. (1975): Timing space and spacing time. *Environment and Planning A*, 7, č. 6, s. 651–670.

Parkes, D., Thrift, N. (1980): *Times, Spaces and Places. A Chronogeographic Perspective.* John Wiley & Sons, Chichester.

Pinder, D. (2009): Everyday life. In: Gregory, D., Johnston, R., Pratt, G., Watts, M. J., Whatmore, S. (eds.): *Dictionary of Human Geography.* 5th edition. John Wiley & Sons Ltd., Chichester, s. 223–225.

Pospíšilová, L. (2007): *Skutečné obyvatelstvo centra Prahy a každodenní život v jeho lokalitách.* Diplomová práce. Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha.

Pospíšilová, L. (2012a): Denní rytmus lokalit pražského centra. In: Ouředníček, M., Temelová, J. (eds.): *Sociální proměny pražských čtvrtí.* Academia, Praha, s. 136–158.

Pospíšilová, L. (2012b): Časové proměny městských lokalit – koncept rytmu místa v urbánní geografii. *Geografie.* (v redakci)

Pospíšilová, L., Ouředníček, M. (2011): Časoprostorové chování středoškolských studentů bydlících v zázemí Prahy. In: Vacková, B., Galčanová, L., Ferenčuhová, S. (eds.): *Třetí město.* Nakladatelství Pavel Mervart, Masarykova univerzita, Červený Kostelec, Brno, s. 99–132.

Pratt, A. C. (1991): Discourses of locality. *Environment and Planning A*, 23, č. 2, s. 257–266.

- Pred, A. (1977): The Choreography of Existence: Comments on Hägerstrand's Time-Geography and Its Usefulness. *Economic Geography*, 53, č. 2, s. 207–221.
- Pred, A. (1981): Social Reproduction and the Time-Geography of Everyday Life. *Geografiska Annaler B: Human Geography*, 63, č. 1, s. 5–22.
- Pred, A. (1984): Place as Historically Contingent Process: Structuration and the Time-Geography of Becoming Places. *Annals of the Association of American Geographers*, 74, č. 2, s. 279–297.
- Reckwitz, A. (2002): Toward a Theory of Social Practices: A Development in Culturalist Theorizing. *European Journal of Social Theory*, 5, č. 2, s. 243–263.
- Relph, E. (1976): *Place and Placelessness*. Pion, London.
- Rodaway, P. (1994): *Sensuous Geographies: Body, sense and place*. Routledge, London.
- Rose, C. (1980): Human Geography as Text Interpretation. In: Buttimer, A., Seamon, D. (eds.): *The Human Experience of Space and Place*. Croom Helm Ltd., London, s. 123–134.
- Rose, G. (2007): *Visual Methodologies: An Introduction to the Interpretation of Visual Materials*. SAGE Publication Ltd., London. (1. vydání 2001).
- Rowles, D. G. (1980): Toward a Geography of Growing Old. In: Buttimer, A., Seamon, D. (eds.): *The Human Experience of Space and Place*. Croom Helm Ltd., London, s. 55–72.
- Schatzki, R. T. (1996): *Social Practices: A Wittgensteinian Approach to Human Activity and the Social*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Schütz, A. (1967 [1932]): *The Phenomenology of the Social World*. Northwestern University Press, Evanston.
- Seamon, D. (1979): *A geography of the lifeworld: movement, rest and encounter*. Croom Helm, London.
- Seamon, D. (1980): Body-Subject, Time-Space Routines and Place Ballets. In: Buttimer, A., Seamon, D. (eds.): *The Human Experience of Space and Place*. Croom Helm Ltd., London, s. 148–165.
- Seamon, D., Nordin, C. (1980): Market Place as Place Ballet: A Swedish Example. *Landscape*, 1980, č. 24, s. 35–41.
- Sibley, D. (1995): *Geographies of Exclusion: Society and Difference in the West*. Routledge, London.
- Soja, E. W. (1980): The Socio-Spatial Dialectic. *Annals of the Association of American Geographers*, 70, č. 2, s. 207–225.
- Soja, E. W. (1996): *Thirdspace: Journeys to Los Angeles and Other Real-and-Imagined Places*. Blackwell Publishers Inc., Cambridge.

- Sokol, J. (2004): *Čas a rytmus*. Oikoymenh, Praha.
- Suša, O. (2010): *Globalizace v sociálních souvislostech současnosti: Diagnóza a analýza*. Nakladatelství Filozofického ústavu AV ČR, Praha.
- Špačková, P. (2011): *Sociální prostředí a lokální komunity: město, suburbium, venkov*. Dizertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha, 34 s. + příložené články.
- Temelová, J., Novák, J., (2011): Daily Street Life in Transforming Inner City of Prague: Visual Experience of Socio-spatial Differentiation and Temporal Rhythms. *Visual Studies*, 26, č. 3, s. 213–228.
- Temelová, J., Novák, J., Pospíšilová, L., Dvořáková, N. (2011): Každodenní život, denní mobilita a adaptační strategie v periferních lokalitách. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, 43, č. 4, s. 831–858.
- Thrift, N. J. (1977): *An introduction to time-geography*. Geo Abstracts, Norwich.
- Thrift, N. J. (1983): On the determination of social action in space and time. *Environment and Planning D: Society and Space*, 1, č. 1, s. 23–57.
- Thrift, N. J. (1996): *Spatial Formation*. SAGE Publications, London.
- Tuan, Y. F. (1975): Images and Mental Maps. *Annals of the Association of American Geographers*, 65, č. 2, s. 205–213.
- Tuan, Y. F. (1977): *Space and Place: The Perspective of Experience*. University of Minnesota Press, Minneapolis.
- Valentine, G. (2001): *Social Geographies: Space and Society*. Pearson Education, Harlow.
- Van Dijk, T. A. (1997): Discourse as Interaction in Society. In: van Dijk, T. A. (ed.): *Discourse as Interaction in Society*. SAGE Publication Ltd, London, s. 1–37.
- Vilhelmson, B. (1999): Daily mobility and the use of time for different activities. The Case of Sweden. *Geojournal*, 48, č. 3, s. 175–185.
- Wallerstein, I. (1998): The time of space and the space of time: the future of social science. *Political Geography*, 17, č. 1, s. 71–82.
- Whyte, W. H. (2001): *The Social Life of Small Urban Spaces*. Project for Public Spaces, New York.
- Zandvliet, R., Dijst, M. (2005): Research note – The Ebb And Flow of Temporary Populations: The Dimensions of Spatial-Temporal Distributions of Daytime Visitors in the Netherlands. *Urban Geography*, 26, č. 4, s. 353–364.

APPENDIX

ANNEX 1: CONTENT OF PH.D. THESIS

CONTENT.....	9
ABSTRACT.....	11
1. INTRODUCTION.....	15
2. THEORETICAL BACKGROUND.....	18
2.1 Place as an intersection of paths through time-space.....	19
2.2 Place perceived, conceived and experienced: Human body and mind.....	25
2.3 Place socially constructed: Representation of people and space.....	27
2.4 Summary: Place perceived, represented or lived?.....	31
3. GEOGRAPHY OF EVERYDAY LIFE.....	33
3.1 Everyday life as study object.....	33
3.2 Role of (time)space in everyday life and its research.....	38
4. METHODOLOGY.....	43
5. PRESENTATION OF PUBLICATIONS.....	47
5.1 Rhythm of place in urban geography.....	47
5.2 Everyday changes in Prague city centre.....	48
5.3 Concept of constraints by an example of daily activities of students.....	49
5.4 Everyday coping strategies of people living in peripheral localities.....	51
6. CONCLUSION.....	53
REFERENCES.....	55
COLLECTION OF PUBLICATIONS.....	69

ANNEX 2: CURRICULUM VITAE

Lucie Pospíšilová

E-mail: lucie.pospisilova@natur.cuni.cz

Education

- 2008– Doctoral degree study, Social geography and regional development, Faculty of Science, Charles University in Prague
- 2005–2007 Master's degree study, Social geography and regional development, Faculty of Science, Charles University in Prague
- 2002–2005 Bachelor's degree study, Demography and social geography, Faculty of Science, Charles University in Prague

Study abroad

- 10/2007–04/2008 Farnham, Great Britain, private stay, study at Farnham College
- 02/2010–06/2010 Sheffield, Great Britain, University of Sheffield, Erasmus student exchange program

Work experience

- 2009– Research and coordination assistant, Charles University in Prague, Faculty of Science, Department of social geography and regional development

Grants

- 2012–2015 Disclosure of historic spatial and statistical data in GIS environment, NAKI, Ministry of Culture of the Czech Republic, member of research team
- 2012–2013 Prognosis of demographic development and its consequences for the quality of life in dynamically changing municipalities within hinterlands of the Czech sites: application to regional development and administration, OMEGA, TACR, member of research team
- 2010–2013 Social deprivation in urban environment: objective and subjective dimension, Czech Science Foundation, member of research team
- 2009–2010 Time-space mobility of population in Prague metropolitan region, Science Foundation of Charles University in Prague, leading researcher
- 2007–2009 Socioeconomic analysis of municipal district Prague 1, Municipal district Prague 1, member of research team
- 2006–2011 Socio-spatial differentiation of population and its impact on quality of life in cities and communities in the Czech Republic, ministry of Education, Youth and Sports of the Czech Republic, coordinator and member of research team

Pedagogical activity

Cooperation in teaching the subjects: Social Geography of Prague, Urban Social Geography I a II (in English), Community Studies of Localities, seminars Methods in Social Geography I a II

ANNEX 3: AUTHOR'S PUBLICATIONS

Ouředníček, M., Pospíšilová, L., Špačková, P., Temelová, J., Novák, J. (2012): Prostorová typologie a zonace Prahy. In: Ouředníček, M., Temelová, J. (eds.): Sociální proměny pražských čtvrtí. Academia, Praha, p. 268–297. (*Spatial typology and zonation of Prague*)

Pospíšilová, L., Ouředníček, M. (2010): Každodenní pohyb obyvatel: projekt pro zeměpisný seminář. Geografické rozhledy, 19, n. 5, p. 17–18. (*Everyday movement of people: geography workshop project*)

Pospíšilová, L., Šimon, M. (2011): Administrative division. In: Ouředníček, M., Temelová, J., Pospíšilová, L. (eds.): Atlas of socio-spatial differentiation of the Czech Republic. Karolinum, Praha, p. 13–14.

Pospíšilová, L., Ouředníček, M. (2011): Časoprostorové chování středoškolských studentů bydlících v zázemí Prahy. In: Galčanová, L., Vacková, B., Ferenčuhová, S. (eds.): Třetí město. Pavel Mervart/Masarykova univerzita, Červený Kostelec/Brno, p. 99–132. (*Spatio-temporal behaviour of secondary school students living in Prague suburbs*)

Pospíšilová, L. (2012): Denní rytmus lokalit pražského centra. In: Ouředníček, M., Temelová, J. (eds.): Sociální proměny pražských čtvrtí. Academia, Praha, p. 136–158. (*Daily rhythm of localities in Prague city centre*)

Šimon, M., Pospíšilová, L. (2011): Population distribution. In: Ouředníček, M., Temelová, J., Pospíšilová, L. (eds.): Atlas of socio-spatial differentiation of the Czech Republic. Karolinum, Praha, p. 15–16.

Temelová, J., Novák, J., Pospíšilová, L., Dvořáková, N. (2011): Každodenní život, denní mobilita a adaptační strategie v periferních lokalitách. Czech Sociological Review, 43, n. 4, p. 831–858. (*Everyday life, daily mobility and coping strategies of people living in peripheral localities*)

Editorship

Ouředníček, M., Temelová, J., Pospíšilová, L. (2011): Atlas of socio-spatial differentiation of the Czech Republic. Karolinum, Praha.

Temelová, J., Pospíšilová, L., Ouředníček, M. (2012): Nové sociálně prostorové nerovnosti, lokální rozvoj a kvalita života. Aleš Čeněk, Plzeň. (*New socio-spatial differences, local development and quality of life*)

Others

Pospíšilová, L., Ouředníček, M., Feřtřová, M. (2011): Konference Nové sociálně prostorové nerovnosti, lokální rozvoj a kvalita života. Czech Sociological Review, 43, n. 4, p. 881–882. (*Conference New socio-spatial differences, local development and quality of life*)